

וישב

גופא (און יעקב האָט עס געוואוסט אַליין „מסברא“), „לכן כתב היום והשעה לדעת עד מתי יש לו תקוה“.

אַבער לפירושו איז עדיין צריך ביאור:
(א) לפי הא' — זמן ומקום זיינען דאָך נאָר אַ הוספה און אַ פרט מחוץ פון דעם חוכן החלום — האָט ער דאָך לכל לראש געדאַרפט פאַרשרייבן דעם ענין החלום: (ב) לויטן צווייטן פירוש קומט נאָך צו די שאלה: דאָ איז נוגע דער פאַרשרייבן דעם שנה וחודש, כדי צו וויסן „עד מתי יש לו תקוה“, ווען עס וועלן זיך ענדיקן כ"ב שנה, ניט אַזוי דער יום ושעה¹, און דאָס ווערט אין מדרש כלל ניט דערמאָנט! דער יפה תואר באַוואָרנט עס², „ומכש"כ שכתב אי זו שנה ואיזה חודש“, איז אַבער אַ מילתא דתמי' אַז דער מדרש זאָל אויסלאָזן דעם עיקר, און פאַרלאָזן זיך אַז מען וועט עס פאַרשטיין מעצמו.

עד"ז איז שווער אויך בנוגע אַנדערע פירושים אין דעם מדרש, וועלכע זיי-נען דורשים ביאור: לדוגמא פירוש מהר"ז, אַז ר' לוי לערנט אַפ „דהול"ל זכר את הדבר או האמין“, דעריבער טייטשט ער „שמר את הדבר ע"י שמיר“ (ע"ד ווי עס שטייט¹¹ חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר), ווי-באַלד דאָס איז געווען אַ חלום של

א. אויפן פסוק¹ „ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר“ שטייט אין מדרש²: א"ר לוי נטל קולמוס וכתב באיזה יום ובאיזה שעה³ באיזה מקום⁴.

דער הכרח אין פירוש המדרש זאָגט דער יפה תואר⁵: לפי שלא תפול שמירה במה שאין לו מציאות חוץ לגופו . . . לכן פ' השמירה כפשוטה והוא שמירת הדבר בזכרוננו⁶, און וויבאַלד אַז „שמירת הדבר בזכרון“ איז ניט אינגאַנצן ביד האדם — סיידן ער וועט מאַכן אַ רושם וסימן⁷, דעריבער „נטל קולמוס וכתב כו"ם⁸“.

און אויף דעם וואָס כתב „באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום“, זאָגט ער נאָך אַ פירוש⁹: וויבאַלד אַז די האַפענונג אויף קיום פון אַ חלום איז ביז כ"ב שנה, ווי די גמרא לערנט עס אַפ פון יוסף¹⁰

(1) פרשתנו לו, יא.

(2) ב"ר פפ"ד, יב. ובילקוט עה"פ — בלי שם בעל המאמר. ולהעיר דגם לפנ"ז בב"ר (שם, יא) איתא מאמר ר'ל בשם ר' חמא ב"ר חנינא, וכן בב"ר שם לאח"ז — ר'ל בשם רבי חמא ב"ר חנינא (והובא בילקוט ובשכל טוב (א"ר לוי) בהמשך א' (ובשינוי) עס המאמר שבפנים. ע"ש). ואכ"מ.

(3) צ"ע הכוונה — שעת החלום (הא', או הב') שעת הסיפור?

(4) כ"ה בב"ר דפוס ווילנא (וביפ"ת, נזר הקודש ועץ יוסף הנדפס — „ובאיזה“). ובלי"ש שם — גם לפנ"ז „באיזה“ (בלי ר').

(5) במדרש לקח טוב ליתא „באיזה מקום“. וראה ב"ר הוצאת תיאודור-אלבק הגירסא „נטל קולמוס וכתב היום והשעה והמקום“. וראה חילופי נוסחאות שם.

(6) בהשלם. וראה לשונו ביפ"ת הקצר (הנדפס בב"ר הוצאת ווילנא).

(7) ומציון למיש בעל העקידה שער צ.

(8) ובצעץ יוסף לב"ר שם: מדאמר שמר את הדבר משמע ששמרו וכתבו בפנקסו.

(9) ברכות נה, ריש ע"ב. והוא מאמר ר' לוי בעל

המאמר דנטל קולמוס כו' דב"ר כאן. ולהעיר דבמדרש לקח טוב שם ממשיך „מיכן אמרו חכמים לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנים“.

(9) ומציון למיש בעל העקידה שער צ.

(10) והרי לא מודגש במחזיל הנ"ל עד כו' — כע"כ (ראה מחזיל עה"פ וירא יח, יוד — תנחומא שם יג. ועוד).

(11) ירמ"י יז, א — הובא בפי' מהר"ז שם.

וואוסט אז זיינער ברידער שונאים אותו, איז ווען יוסף האט גע'חלומ'ט, קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובינה אלומתיכם ותשתחווין לאלומתי¹⁸, און וויסנ'דיק אז „כל החלומות הולכים אחר הפה“¹⁹, לויטן פתרון החלום [אויך ווען דער פתרון איז אויבנאויף און גאר פשוט, קען עס דער „פה“ פותר זיין באיזה אופן שרוצה] — איז „ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי“²⁰, כדי זיי זאלן אים פותר זיין ווי זיי געפעלט²¹.

עס בלייבט אבער צ״ע — וויבאלד די שבטים האבן פותר געווען דעם חלום — „המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו“²², פארוואס האבן זיי נישט פותר געווען דעם צווייטן חלום?

און לאידך גיסא — הפכו בנוגע ליעקב: ער האט פותר געווען נאָר דעם צווייטן חלום (מען געפינט אפילו נישט אז יוסף האט דערציילט יעקב'ן דעם ערשטן חלום).

ו״ל אז דעריבער²³ האט יעקב פותר געווען דעם צווייטן חלום — „הבוא נבוא אני ואמך ואחריך להשתחוות לך ארצה“. וויבאלד ער איז געבליבן בלי פתרון (השבטים).

נבואה איז „ניתן לכתוב ולדרוש כמו נבואת אדם ונח ושל אבות . . וכמו כל ספר בראשית למ״ד“ מגילות נכתבה —

אויך לפירושו בלייבן די שאלות הנ״ל, אז דער עיקר דאָרף זיין די כתיבה פון דעם תוכן החלום, און אויך, אז דער עיקר זמן — די שנה וחודש — איז חסר מן הספר.

נוסף לזה איז צריך ביאור — לפירושו: מאי שנא חלום יוסף, וואס איז א „חלום של נבואה“ און דעריבער „ניתן לכתוב ולדרוש“, אז די תורה איז מדגיש אז יעקב האט עס פארשריבן, פון די אלע אנדערע נבואות (שבספר בראשית) „וכל ספר בראשית“, וועלכע ווערן גע-בראכט אין בראשית, עס שטייט אבער נישט²⁴ אז אברהם יצחק אדער יעקב זאלן זיי פארשרייבן.

ב. לכאורה יש לומר דעם פירוש אין דברי המדרש — ובהקדים דעם ביאור אין דער שאלה הפשוטה²⁵:

וויבאלד אז יוסף האט געוואוסט אז די ברידער האבן אים פיינט, „וישנאו אותו“²⁶, פארוואס האט ער דערציילט זיינע חלומות צו זיי, ער האט דאך גע-וואוסט אז דאס וועט מעורר זיין בא זיי, נאכמער שנאה? ובפרט — נאך דעם סיפור פון ערשטן חלום וואס „ויוסיפו עוד שנוא אותו“²⁷ — איז אעפ״כ האט ער זיי דערציילט דעם צווייטן חלום!?

איינער פון די ביאורים בזה במפרשי״ם²⁸, אז היא הנותנת: יוסף האט גע-

(ובשפ״ח שם (בשם מהרש״ל) — אלא דשם שרצה שיפתרו אותו לטוב, שיהי מלך. ועד״ז בש״ך עה״ת שם, 1.) — ולהעיר דברש״י אין אפילו רמז לכ״ז וכן — שבהערות דלהלן.

(18) לו, ז.

(19) ברכות שם בסוף העמוד. וראה גם שם נג, א.

(20) לו, ו.

(21) ראה זהר פרשתנו קפג, ריש ע״ב: דאלמלא אינון דאהפכו ל״י לגוונא אחרא הכי מתקיים. וראה פ״י אור החמה שם.

(22) לו, ח.

(23) ראה במקומות שבהערה 17. צפ״ע עה״ת

פרשתנו לו, יוד. וראה גם ש״ך עה״ת שם, ט.

(12) גיטין ס, א.

(13) להעיר מפרש״י גיטין שם ד״ה כתוב עלי.

(14) ראה אברבנאל בשאלה הי״א. אוה״ת לו, ה.

(15) פרשתנו לו, ד.

(16) שם, ה, ח.

(17) ראה אברבנאל כאן. אוה״ת שם. גר״א לו, יוד.

מעשה (שלשה ה) אבות³¹ — אברהם יצחק ויעקב.

וואס דער קשר צווישן „מעשה אבות“ און „מעשה“ בנים איז דאגמא צו דער שייכות צווישן אב וכן דא למטה, וואס עס זיינען דא אין דעם דריי שלבים³²:

(א) ווי דער בן איז נאך כלול אין מוח האב. וואס דארטן איז ניטא מציאות (עאכ״כ ניט קיין התחלקות פון אברים) של הבן. ס׳איז אלץ איין מציאות — (א) חלק פון) מוח האב.

(ב) ווי דער בן ווערט אפגעטיילט פון מוח האב ביז ער ווערט א מציאות בפ״ע, מיט רמ״ח אברים און שס״ה גידים שלו. און כאטש אז די גאנצע מציאות הבן ווערט „נמשך ממוח האב שאפי“ צפראני רגלי נהוו מטפה זו ממש“, ווערט ער אבער א מציאות נפרד בפ״ע.

(ג) די מדריגה ממוצעת וועלכע איז מקשר דעם בן ווי ער איז בשרשו אין מוח האב — מיטן בן ווי ער ווערט א מציאות בפ״ע. וואס דאס איז ווי דער בן איז בחדשי העיבור³³. דעמאלט פאנגט זיך אן זיין מציאות אלס א דבר בפ״ע³⁴. די אברים ווערן נתחלק און דער בן איז יורד כמה מדריגות ביז „ירדה ממדרגה למדרגה להשתנות ולהתהוות ממנה

ולהוסיף וויבאלד יעקב האט עס גע- זאגט בלשון של תמי²⁴ און נאכמער „ויגער בו אביו“ — „להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו“²⁵, איז דערפאר לאחז״ ובהמשך לזה — „ואביו שמר את הדבר“ אז „נטל קולמוס וכתב באיזה יום כו“ — אלס המשך וביאור פתרון החלום²⁶ לאמתתו — מען זאל טייטשן דעם „אחר הפה“ פון פתרון יעקב באופן של תמי קיימת ומשומרת, ער וועט זיכער מקויים ווערן.

ועפ״ז י״ל אז דערפאר איז ניט געווען נויטיק די כתיבה פון דעם תוכן החלום, ווייל דאס האט ער שוין פותר געווען, עס איז נאר א כתיבה אויף צו בא- שטעטיקן אז כוונתו בהפתרון איז קיום ואמיתית הדבר²⁷.

עס בלייבט אבער ניט מוסבר: וואס איז דער טעם אז יעקב האט אויס- געקליבן צו פארשרייבן דוקא די פרטים — „באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום“?

ג. וי״ל הביאור בכ״ז: בהקדם דעם ענין²⁸ פון „מעשה אבות סימן לבנים“²⁹, ענינים וואס זיינען פאראן בא די בנים, בא בני ישראל במשך הדורות, איז דער סימן ונתינת כח³⁰ אויף דעם, פון די

אלא עושים הטהרה — ראה צפ״ע על הרמב״ם ריש הל׳ מאכלות אסורות. לקו״ש ח״א ע׳ 222 ואילך ובהנסמן שם הערה 1.

(31) אף שלגבי בנים דלאחרי מית נכלל במעשה אבות גם מעשה השבטים (ראה במקומות שנשמנו בלקו״ש חטיו שם הערה 12). ולהעיר דאין קורין אבות (סתם) אלא לשלשה (ברכות טז, ב. וראה תו״א ר״פ וארא. וראה גם לקו״ש ח״א ע׳ 97 ואילך ובהערות שם).

(32) בכל הבא לקמן — עיין תניא פ״ב.

(33) מציאות נפרדה — בבטן האם.

(34) ממוח האב. אף שלכמה דיעות ודינים עובר ירך אמו הוא (ראה שד״ח כללים מע׳ ע׳ כלל סב).

(24) ולהעיר מזהר פרשתנו (שם, סע״א ואילך ובניצוצי אורות ובהמובא בניצוצי זהר שם) בנוגע חלום הא׳ דלפי שאמרו פתרון החלום בלשון תמי המלוך תמלוך כו׳. גרמו ל״ לסלקא חלמי תרין ועשרין שנין דאתקעכ׳.

(25) שם לו, יד ובפרש״י.

(26) ראה פני דוד להחידא פרשתנו אות כד. שם אות טו.

(27) להעיר מש״ך עה״ת ר״פ עקב סד״ה ובזוהר כו׳.

(28) ראה לקו״ש חטיו ע׳ 76. וש״נ.

(29) רמב״ן עה״ת לך יב, ו. ובכ״מ — נסמנו בלקו״ש שם הערה 10.

(30) ע״ד סימני טהרה דבהמה שלא רק מבררין

האט זיך אנגעפאנגען פון גלות וגאולה מצרים, און ס'ווערט נמשך כל משך שית אלפי שנים דהוי עלמא — פארשידענע אופנים ודרכים חלוקים בפועל בעבודת ה'.

און עס איז דא דער ממוצע המקשר די אבות ומעשה אבות מיט די בנים ועבודתם, וואס דאס איז ע"י השבטים בני יעקב. וואס כאטש אז בא די שבטים האבן זיך שוין אנגעפאנגען די חילוקי מדריגות פון נשמות אין עבודת ה',⁴² וואס טיילן זיך אין י"ב שבטים, י"ב שערים ודרכים אין עבודת ה' וואס כל אחד במסילתו יעלה,⁴³ וויבאלד אבער אז אין זייער מדריגה ועבודה איז דא פעולת יעקב אביהם, איז דורכדעם גע- ווארן און איז קיים דער חיבור צווישן די פרטים — עבודת הבנים, מיטן „כלל", מעשה אבות.

ה. און דאס איז אויך דער חידוש אין פרשת וישב:

אין די פריערדיקע סדרות בתורה (פון פ' לך און וייטער) רעדט זיך וועגן די אבות, און אלע ענינים זיינען פרטים אין מעשה אבות; משא"כ אין פרשת וישב איז דער חידוש, אז עס הויבט זיך אן דער סיפור וועגן די שבטים (און זייערע פעולות) ווי זיי זיינען בפ"ע.

צפרנים: אבער דאס איז אלץ א המשך אין דעם זעלבן מקום פון דער טיפת מוח האב וועלכע ווערט נתחלק לאברים פרטיים.

און דעריבער איז אויך שפעטער, וכל ימי חייו, איז דער בן וכל פרטי האברים שלו קשור מיטן מוח האב, ווי דער אלטער רבי זאגט אין תניא³⁵ (ואפילו בנוגע צפרנים של הבן) „וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש (הבן)³⁶“, וואס מוח שבראש הבן איז דאס טיפת מוח האב³⁷.

ד. ע"ד ומעין זה איז דאס בנוגע די אבות פון כלל ישראל און כללות עבודת ישראל שבמשך הדורות:

עס איז דא ווי די בנים זיינען כלול אין די אבות וואס „אין קורין אבות אלא לשלשה"³⁸, ובפרט יעקב „בחור שבא- בות"³⁹, און „שופרי" דיעקב מעין שופרי דאדם הראשון⁴⁰, ער איז כולל כל הנשמות⁴¹. וואס מצד דער מדריגה איז אויך ניטא קיין התחלקות אמיתית פון עבודת הבנים, ס'איז אלץ א טייל פון דעם כלל — מעשה אבות.

דערנאך איז דא ווי די בנים ווערן א מציאות בפ"ע, ד.ה. די עבודה פון כל ישראל במשך כל הדורות, וואס דאס

(35) שם.

(36) ראה ליקוט פירושים כ"י לתניא שם ע' פא

סנ"י.

(37) ראה ליקוט פירושים שם. וראה גם שם ע' צו ד"ה עודנה קשורה.

(38) ברכות טז, ב. וראה גם זח"א רטז, סע"ב.

(39) ב"ר פע"ז, א. וראה זח"א קיט, ב. קמז, ב. ועוד. וראה גם שם פרשתנו קפ, א (ועוד): שלימו דאבהן.

(40) כ"מ פד, א. כ"ב נח, א. זח"א לה, ב. קמב, ב. ועוד.

(41) אגה"ק ס"ז (קיא, סע"ב). דרמ"צ כט, א. ובכ"מ.

(42) ולהעיר דהתחלקות השבטים ונתינת השמות להשבטים (שבזה מתבטא עבודת כאריא בפ"ע) באה בפועל ע"י האמהות — ראה לקושי ח"י שם. ועפ"י תומתק השייכות להמשל הגיל סעיף ג, דהתחלת מציאות הבן והתחלקות אבריו באה ע"י שהותו תשעה חדשים בבטן האם.

(43) שלכן קריים ה"י לייב גורים (ראה לקושי צו יז, רע"א. מאמרי אדה"ז — פרשיות ח"א ע' רנט ואילך. ועוד) וכן חלוקת א"י היתה לייב שבטים (ראה לקושי מסעי צד, א ואילך (נסמן בלקושי צו שם). ועוד. וראה לקושי ח"י ע' 11 הערה 39).

ווייל דער עיקר ענין פון עבודת הבנים איז פארבונדן מיט גלות וגאולת מצרים, וואס גלות מצרים איז כולל אלע אנדערע מלכיות⁵⁰ וגליות⁵¹, און גאולת מצרים איז דער שורש און איז כולל אלע אנדערע גאולות⁵².

קומט אויס, אז אין פרשת וישב איז דער איבערגאנג פון די מעשה אבות צו די מעשה בנים, וואס עבודת הבנים שטעלן זיך אויס אין די צוויי זמנים (ועבודות) פון גלות און גאולה.

און דאס איז אויך דער טעם וואס די התחלת הסדרה איז מיט די חלומות של יוסף, ווארום די פנימיות הכוונה שבזה איז ניט בלויז דער אָנזאָג אויף דעם ענין המלכות של יוסף (במצרים), נאָר אַ נבואה בנוגע דעם גאַנצן קיום פון ברית בין הבתרים — דער גלות וגאולה⁵³ של ישראל⁵⁴.

ליוסף וישנאוהו אחיו וימכרוהו כו' וירד יעקב ובניו. ועדו' שם ד.

(50) דכל המלכיות נק' ע"ש מצרים (ב"ר פט"ז, ד).

(51) ראה לית להאריזיל ר"פ תצא. ספר הליקוטים שם. וראה לקו"ש חט"ז ע' 91.

(52) דבגאולת מצרים נתחדש ענין פתיחת הצניור דגאולה (ז"ה כימי צאתך תשיח רפ"ב. וראה גבורות ה' למהר"ל פס"א בתחלתו).

(52) ראה ב"ר פרשתנו (ר"פ פה): שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף ויוסף ה' עסוק כו' ראובן ה' עסוק כו' ויעקב ה' עסוק כו' ויהודה ה' עסוק כו' והקב"ה ה' עסוקי בורא אורו של מלך המשיח. ומובן מזה דמאורעות הפרשה היו לא רק הקדמה לירידת ישראל למצרים אלא לכללות סדר (עבודת) ישראל (בהגלות עד להגאולה שע"י מלך המשיח.

(53) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 183 ואילך ובהערות שם.

און דאס איז אויך וואס דער תוכן פון דער פרשה איז — די סיבה והתחלה ווי עס איז צוגעקומען צו דער ירידה (גלות) מצרים

— ווי רז"ל "דרשנען אויפן פסוק" וישלחו מעמק חברון — "בעצה עמוקה של אותו צדיק שקבור בחברון דכתיב" ידוע תדע כי גר יהי' זרעך, ופרש"י⁵⁵ "והוא תחילת סיבת ירידת ישראל למצרים"; און (נאך מער) דער מיט הויכט זיך אן די גאנצע סדרה, דאס איז ראש הסדרה ווי רש"י טייטשט⁵⁶ "אלה תולדות יעקב יוסף — ואלה של תולדות יעקב אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' עי"ז נתגלגלו וירדו למצרים"⁵⁷ —

(44) סוטה יא, רע"א (הובא בפרש"י פרשתנו לו, יד — בשנינו ל' קצת). ובב"ר (פרשתנו) שם, יג — בשנינו. וראה לקמן הערה 49. ובהורא פרשתנו קפ"ד א: וכי יעקב שלימא דהוה רחיים ל' ליוסף כו' והוה ידע דכל אחיו הוה סנאין ל' אמאי שדר ל' לגבייהו אלא איהו. לא חשיד עלייהו דהוה ידע דכלהו הוה זכאין ולא חשיד לון אלא גרים קב"ה כל דא בבין לקיימא גזרא דגזר בין הבתרים (ראה לקוטי לוי"צ לזוהר שם — ע' קמ"ז). השינויים בין הגמרא והזוהר — נתבאר בשחת מוצש"ק פ' וישב תש"ט.

(45) פרשתנו שם.

(46) לך טו, יג.

(47) סוטה שם ז"ה וישלחו.

(48) לו, ב.

(49) וראה שבת י, ב: לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו במצרים (וראה שם תוד"ה ה' ונתגלגל). ובתנחומא פרשתנו ג בסופו: אריי מחשבה עמוקה נטלת עם אברהם בין הבתרים כו', וממשיך. אמר רבי יהודה ב"ר שלום . . . חשב היאך להורידו בכבוד והביא עלילה שיאהב יעקב

(*) כ"ה בב"ר לפנינו. וביל"ש "מביא אורו" (נוסח שם: ויוסף ה' עסוק כו' ויעקב ה' עסוק). ובב"ר הוצאת אלנק: הקב"ה בורא אורו. וראה דילופי נוסחאות שם.

(*) ושם נדפס בתחלת ההערה מקומו בוהר. שם (בהמשך) להערה שלפניו על זוהר שם דף ק"ב, ב, והוא ט"ס וצ"ל: קפ"ד, א. (*) ועדו' בוהר פרשתנו קפ"ב, טע"ב ואילך.

ס'איז אן ענין פאַרבונדן מיט „מעשים טובים“, עבודת ה'⁵⁹:

בשעת עס האָט זיך אָנגעפאַנגן די התחלקות המדריגות אין בני ישראל — הן מצד הגבירא, וואָס נאָך די אבות קומען די חילוקי מדריגות אין עבודת ה' באַ די שבטים; און הן מצד הזמן והחפּ — צא והעבודה — ס'איז געווען די סיבה קרובה פון ירידת ישראל למצרים וואָס דערמיט האָט זיך אָנגעהויבן דער קיום ברית בין הבתרים באַ די בנים (ובמילא — די עבודה פון גלות וגאולה⁶² באַ די בנים) —

האָט זיך דאָן אָנגעהויבן „דערהערן“ די התחלקות פון די אופני העבודה, און באַ יעדן איינעם איז געווען נרגש די מעלה פון זיין מדריגה ועבודה פרטית⁶⁰. און דעריבער ווען עס קומט די הוראה מלמעלה (בחלומי של יוסף) אין דעם יתרון מעלת העבודה של יוסף⁶¹, און ווי דורך אים דוקא ווערט דורכגעפירט עבודת בניי אין גלות⁶² וואָס ברענגט

— די אַנדערע ענינים וואָס ווערן דערציילט אין דער סדרה, איז די כוונה דערביי (אז דאָס איז אַ סיבה און דער וועג פון דורכפירן די גזירת בין הבתרים) ניט געקומען בגלוי אין די דיבורים ומעשים של יעקב והשבטים; משא״כ חלומות יוסף, וועלכע זיינען, כנ״ל, אַ נבואה, איז אין דעם דאָ כללות מעשה הבנים⁶⁴.

ו. עפ״ז וועט מען אויך פאַרשטיין דעם ענין פון „ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר“:

אַלע שבטים זיינען דאָך געווען „שבטי י״ה“, און ס'איז פאַרשטאַנדיק אז זייער שנאה וקנאה צו יוסף איז ניט געווען אַ שנאה וקנאה פשוטה, ח״ו וחי' (ובפרט אז דאָ אין פסוק, נאָך דעם סיפור החלומות, שטייט „ויקנאו בו אחיו“, ע״ד ווי ותקנאו⁶⁵ רחל באחותה⁶⁶ ד.ה. זיי האָבן געזען אין די חלומות אַ הוראה מלמעלה אויף מעלות יוסף כו״ל), נאָר⁶⁸

(59) להעיר מש״ך עה״ת פרשתנו לו, ט בסופו: מצאתי כתוב שאמר ויקנאו בו, לא אמר אותו כמו שאמר ויקנאו אותו פלשתים, בו בחילוף אית ב״ש שיין פ״ה ועם ה' אותיות גימ' שכינה, והנעלם היס שכינה תתאה ולוה נתקנאו בו אחיו. וראה גם מאמרי אדה״א — פירשית ח״א ע' רת. תריח ס״פ ויגש (צד, ד).

(60) להעיר גם ממשנ׳ (לקו״ש ח״ז ע' 342 ואילך. חכ״ב ע' 139 ואילך) במרוזל (יבמות סב, ב) בנוגע לתלמידי רע״ק ש.ל.א. נהגו כבוד זה לזה. וראה גם לקו״ש ח״ט ע' 88 בבאור מרוזל (ב״ב עה, א) שלעת״ל כל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו. (61) ראה נחמד למראה לביר ריש פרשתנו פפ״ד, ט (ח).

(62) ראה בארוכה תרי״א ויגש מד, א״ב (תריח שם צג, א ואילך. ועוד) דבסדר השתלשלות עתה יוסף הוא למעלה מיהודה [אלא דשם מדובר בבחי' יוסף לגבי יהודה, ולכן עשרת השבטים שייכים ליוסף; אבל בפירשיות הרי בבחי' זו ישנן כמה מדריגות (עשר)].

וראה לקמן ע' 252 ואילך.

(54) כי בהענינים שהיו קשורים בפעולות יעקב — כמו וישלחוהו מעמק חברון, צ״ל שלא נתלבשו בגלוי בדיעתו של יעקב, ולכן מפרשים ר״ל (סוטה שם) בעצה עמוקה של אותו צדיק — אברהם (ראה לקו״ש שם ע' 184 — בשו״ג להערה 19); ועד״ז מה שישראל אהב את יוסף מכל בניו (כמרזל הנ״ל הערה 49).

משא״כ בנוגע לחלומותיו של יוסף שהם נבואה מלמעלה ואינו ענין שמכריח בחירת ופעולת האדם, וע״י פתרון הפה אפשר לשנותה. וכר.

(55) ויצא ל, א — ובפרש״י שם, פשוטו של מקרא.

(56) ע״ד קנאת סופרים תרבה חכמה (ב״ב כא, א) ועוד. וראה אוה״ת להצ״צ עה״פ (בראשית כרך א' רית, א ואילך).

(57) ראה אברבנאל שם. ועוד.

(58) וראה זהר שבהערה 44.

(*) ובפרט לפי הזהר הנ״ל הערה 44.

וואס די נקודה איז כוללת כל המדרי-
גות והעבודות פון אלע זמנים ומק-
מות.⁶⁴

[און דערפאר זאגט ער ניט „וכתב
השנה והחודש“ נאר — יום⁶⁵ און שעה
(מלשון באותה שעה — שבמחז"ל —
שפירושו רגע וגם המשך זמן שנקודתו
אחת)⁶⁶, אויף אַרויסברענגען די נקודת
הזמן שבזה].

און מצד דעם איז אין יעדער עבודה
פון די בנינים — בכל זמן ובכל מקום,
קען זיך אנהערן די נקודה און דער עצם
פון דער עבודה ווי עס איז מצד האב,
וואס דערפון קומען אַרויס די ביידע
ענינים הנ"ל: א) ס'איז ניט (אַזוי) פאַר-
בונדן מיט דער מציאות העובד, נאָר עס
הערט זיך די עבודה מצד עצמה, וואָס
איז רצון העליון. ב) ווי יעדער פרט פון
דער עבודה איז נוגע אין כללות און
תכלית הכוונה אויף מאַכן א דירה לו ית'
בתחתונים, ווען „והי"ו" ה' למלך על כל
הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו
אחד“.

לאחר זה די גאולה — פועל'ט עס אַז
„ויקנאו בו אחיו“⁶⁷, אויף דעם וואָס די
כוונה פון אויבערשטן פירט זיך אויס
דורך דעם אופן העבודה פון יוסף,
כאַטש (איד) זייערע אופני עבודה זיינען
אופני עבודה אמיתית אין עבודת ה'.

און אויף דעם איז דער פסוק ממשיך
„ואביו שמר את הדבר“, אַז יעקב „שמר
את הדבר“ (ניט — „חלומו של יוסף“
וכי"ו): באַ יעקב, אַלס אב, האָט זיך ניט
אַנגעהערט די התחלקות אין דער
עבודה, אַז די עבודה ווערט דורכגע-
פירט דורך דעם שבט, און די צווייטע
עבודה דורך אַן אַנדער שבט, און די
עבודה עיקרית ע"י יוסף — נאָר „שמר
את הדבר“, דער „דבר“ עצמו, וועלכער
כאַטשייט פון „שמש גו' ל"י" (יוסף).

ס'איז איין ענין, עס פירט זיך דורך
דער רצון העליון, די כוונה פון דעם
אויבערשטן עס זאָל זיין א דירה לו ית'.
ובמילא איז: א) ניט נרגש דער עובד,
נאָר די עבודה. און ב) אין יעדער עבודה
הערט זיך אַן אַז זי איז א טייל און
ברענגט די כללות הכוונה.

ז. עפ"י יובן דער אויפטו פון ר' לוי
אַז „נטל קולמוס וכתב כו"ל: דערמיט
האָט יעקב גע'פועל'ט, אַז ווי דאָס איז
ביי אים, אין „מעשה אבות“, אַז „שמר
את הדבר“ — זאָל אַזוי קענען זיין און
זיין בפועל אין דער עבודה פרטית פון
פרטי בני ישראל במשך הדורות.

און דאָס איז דער פירוש אין „וכתב
באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום“:
יעקב האָט די אַלע חילוקי מדריגות אין
עבודה אַריינגעשטעלט אין איין נקודת
הזמן, און אין איין נקודה פון מקום,

64) ראה תו"ש פרשתנו כאן אות צב („מכת"י
רמז רי"א) בהמשך לדברי ר"ל — „וזהו שמר רש"ם.
ועפ"י י"ל שהוא ע"ד המבואר בדיה פנים בפנים
תרגום (סה"מ תרגום ע' קצא ואילך) ענין הממוצע
בין משפיע ומקבל [ועד"י למעלה הממוצע דצמצום
הראשון]. שמעלים ומצמצם את הפנימיות, והוא בחי'
נקודה אחת לבד — והוא בחי' רשימו, רושם
מכללות האור — דנקודה זו נושאה בעצמה כל
הפנימיות והעצמיות דהשכל ההוא. עיי"ש. משא"כ
כמו שהוא במעשה אבות מצ"ע י"ל שהוא ע"ד מה
שלפני הצמצום שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד
להיות בפועל. וצ"ע ואכ"מ.

65) וצ"ע כתבו גם „יום“. ואפ"ל עפמחזיל דכל
יומא עביד עבידת' (זח"א רה, סע"א. זח"ג צד,
רע"ב. וראה זח"א רסד, ב).

66) וראה לקו"ש ח"כ ע' 86, הערה 4, 8.

67) זכר"י יד, ט.

63) להעיר שאפילו לעת"ל צדיק נכוח מחופתו
של חברו (ראה לעיל הערה 60).

אופן וואס דורך דער התלבשות פון תורת החסידות אין השגה איז דערפאר געווארן חז' וחז' א ירידה אין דעם אור החסידות (לגבי ווי ס'איז געווען ביי די אבות החסידות הכללית, אן אור כללי) — נאר דער אור החסידות כמו שהוא איז נמשך געווארן אין השגה.⁷³

וואס דאס איז דער פירוש אין „יפוצו מעינותיך חוצה“⁷⁴ (וואס האט זיך אנגע-הויבן בעיקר נאך דער גאולה פון י"ט כסלו⁷⁵) — אז דער מעין עצמו (ניט נאר א „התפשטות“ פון מעין, נאר דער עצם פון די מעינות) קומט אן אין חוצה⁷⁶ (וואס אין דעם אדם עצמו איז זיין „חוצה“ — די מידות און דער כח השכל שבו⁷⁷).

און כדי צו אויפטאן דעם חיבור פון דעם „מעין“ עצמו (אור כללי פון תורת החסידות) מיט די מעינות ווי זיי זיינען אין חוצה (התלבשות אין השגה) — האט זיך געפאדערט א פעולה מיוחדת מצד

ח. ס'איז ידוע⁷⁸ אז דער פסוק הנ"ל „ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר“ איז פארבונדן מיטן אלטן רבין און מיט דער גאולה פון י"ט כסלו.

און וויבאלד אז אלע ענינים בשייכות צו רבותינו נשיאנו זיינען דאך זיכער מדויק, דארף מען זאגן, אז דער תוכן פון „ואביו שמר את הדבר“ בשייכות צום אלטן רבין איז אויך כולל דעם אויפטאן אין „ואביו שמר גו“ לויטן פירוש המדרש אז „נטל קולמוס וכתב כר“.

ו"ל דעם ביאור אין דעם:

עס איז ידוע אז תורת החסידות ווי ס'איז געווען ביי די „אבות החסידות“, בא דעם בעש"ט און דעם מגיד⁷⁹, איז געווען באופן כללי (וואס דערפאר איז אין סדר הספירות זיינען דער בעש"ט און דער מגיד — די צוויי בחינות פון ספירת הכתר, עתיק און אריך⁸⁰); און דער אלטער רבי, דורך גילוי תורת חסידות חב"ד, האט אויפגעטאן די התלבשות פון תורת החסידות אין השגה⁸¹, וואס מצד דער התלבשות אין השגה (פנימיות) ווערט די התחלקות לפרטים אין עבודת ה' ע"פ דרך החסידות, ביז — יעדע עבודה אלס אן ענין בפ"ע⁸².

דער גילוי פון תורת חסידות חב"ד דורכן אלטן רבין איז אבער ניט אין אן

(73) ויתירה מזו — ע"ז נעשה שלימות בכיבור בתורת הבעש"ט, כי ע"י התלבשות של תורת החסידות בהשגה נמשך עצם פנימיות התורה (ד"ה פדה בשלום תרפ"ה בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע — י"ט כסלו עטר"ת (נדפס בסוף ס' השיחות תורת שלום הוצאת קה"ת תשמ"ג)). — וראה במקומות שבהערה שלפני. ובהערה 75. וש"נ. (74) מענה המשיח להבעש"ט שיבוא לכשיפוצו מעינותיך חוצה (הבעש"ט באגרתו הידועה ע"ד עליית הנשמה שלו בשנת תקצ"ז — נדפסה בסיום בן פורת יוסף. כתר שם טוב בתחלתו. ועוד).

(75) תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(76) ראה לקו"ש ח"י ע' 106 ואילך. חט"ז ע' 282 ואילך. וש"נ.

(77) ראה אוה"ת התהלים (יהל אור) ע' תנה, שהמדות (ד"א) נק' חוץ לגבי חריב.

ואולי י"ל, שגם המוחין נק' חוץ לגבי האמונה שלמעלה מהשכל ובפרט לגבי עצם הנפש (ראה לקו"ת ויקרא ד, ב).

(68) ראה קיצורים והערות לתניא ע' כ. אג"ק אדמו"ר מוהר"י ציד ע' רסב"ג.

(69) ראה לקו"ד ח"א (כב. א) בנוגע ברכת שעשה נסים לאבותינו (שאמר אדה"י), שהם הבעש"ט והה"מ.

(70) ספר השיחות תש"ה ע' 60.

(71) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 26. ע' 113 ואילך.

(72) ראה לקו"ש ח"ט ע' 158 ואילך. ח"ט ע' 248.

השגה — באופן של „יתפרנסון“⁸⁰, האט דער מגיד געזאגט דעם אלטן רבי'ן „י"ט כסלו איז אונזער הלולא“, וואס דער-מיט האט זיך אויפגעטאן דער חיבור פון דעם מעין עצמו ווי ס'איז ביי אבות החסידות, מיט די מעינות ווי זיי קומען אן אין חוצה.

(משיחות ש"פ וישב תשט"ו;
ש"פ מקץ תש"ח)

דעם מגיד (ו"ל בדרך אפשר — ע"ד ווי ביי יעקב, בשעת ער האט געדארפט אויפטאן דעם חיבור פון מעשה אבות מיט מעשה הבנים, כנ"ל) — „ואבינו שמר את הדבר“.

און דאס איז וואס דער מגיד האט פאר זיין הסתלקות אנגענומען דעם אלטן רבי'נס האנט און געזאגט — „י"ט כסלו איז אונזער הלולא“⁷⁸:

לפני הסתלקותו של המגיד⁷⁹, ווען עס האט זיך געדארפט אנהויבן דער גילוי פון תורת החסידות אין אן אופן פון „יפוצו מעינותיך חוצה“ — ווי דער אור החסידות קומט אראפ בהתלבשות אין

(80) לשון התקו"ז (ת"ז בסופו). ובהקדמת מקדש מלך לזהר: יתפרנסון . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו'. ובכסא מלך (לתקו"ז שם): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' יפורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה כו' שייכנו כו' כי הלימוד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבגניני וקראתם דרור היא כשיתפרנסון וילמדו פירושי המאמרים כו'. — ראה גם כן הקדמת הרחי"ו לשער ההקדמות.

(78) לקו"ד ח"א קא, א.

(79) ראה גם לקו"ש ח"י (ע' 100 ואילך. ע' 106 ואילך) מה שאמר הה"מ בשבת לפני הסתלקותו ושייכותו לי"ט כ ו להפצת המעינות חוצה.

וישב* ב

וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ — און זאָגט ניט, איז משמ״ט דעם וואָרט „בידו“.

ב. וועט דאָס זיין פאַרשטאַנדיק לויטן ביאָר הצ״צ אויפן פסוק „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח“ — אַז „הצלחה הוא ענין מזל כמו שקורין איש מוצלח בר מזל, גליק בלע״ז“.

„מזל“ איז ניט אַ זאך וואָס דער מענטש דערגרייכט דורך זיין יגיעה, נאָר דאָס איז אַ מתנה מלמעלה⁶ — „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח“; וואָס דערפאַר דריקט זיך אויס דער ענין „המזל“ אין אַן איבערנאַטירלעכער הצלחה, וואָס אַ מענטש קען מיט זיינע כחות ניט אויפטאָן.

אַבער אויך אין דער „הצלחה“ זיינען פאַראַן צוויי אופנים:

איין אופן איז, אַז די הצלחה ווערט אנגעזען אין און דורך די מעשה ידי האדם. דאָס הייסט: די הצלחה עצמה איז ניט בגדר אַז אַ נברא זאל עס קענען אויפטאָן, און דערפון וואָס דער מענטש איז תמיד מצליח, אָדער אַז די הצלחה

א. אין דער היינטיקער סדרה ווערט דערציילט וועגן דעם זמן וואָס יוסף איז געווען במצב פון היפך החירות אין מצרים — וועלכער איז באַשטאַנען פון צוויי שלבים (זה למטה מזה): פריער איז ער געווען אַן עבד בבית פוטיפר, און דערנאָך — דורך דעם בלבול פון אשת פוטיפר — האָט מען אים אַריינגעזעצט אין „בית הסהר“;

און אין ביידע מצבים איז דער אויבערשטער געווען מיט יוסף'ן און ער האָט שטאַרק מצליח געווען, ועד כדי כך, אַז אין ערשטן פאַל האָט אים פוטיפר ממנה געווען „על ביתו וכל יש לו נתן בידו“. ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה גו״ל², און דער-נאָך, אין צווייטן פאַל, האָט דער שר בית הסהר אים ממנה געווען אויף „כל האסירים אשר בבית הסהר“. (ביז אַז) אין שר בית הסהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו גו״ל³.

געפינט מען אָבער, אַז אין דעם אופן ווי די תורה ברענגט אַרויס הצלחתו של יוסף בבית הסהר, איז דאָ אַ שינוי בולט לגבי דעם אופן ווי ס'ווערט אויסגע-דריקט זיין הצלחה בבית פוטיפר: בנוגע צו הצלחת יוסף בבית פוטיפר איז דער לשון הפסוק „וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו“, משא״כ ביי הצלחת יוסף בבית הסהר זאָגט די תורה דעם לשון:

(6) ולהעיר מזוהר פרשתנו (קפט, א): בידו דאפי' מאי דהוה בידו כו'. וראה צידה לדרך כאן (פסוק ג).
(7) אהיה פרשתנו רעה, אב (ושם כרך ז תתלת, ב). וראה לעיל ע' 102 ואילך.

(8) ראה מ״ק כח, א (וזהר פרשתנו קפא, רע״א — הובא באה״ת שם): לא בזכותא כו' אלא במזל תליא מילתא (וראה ס' השרשים להרד״ק ע' צלח: שאין ההצלחה תלויה ביד האדם). — ובלשון הקבלה והחסידות — מזל הוא הכתר (שלמעלה מהשתלשלות) — אה״ת שם.

(9) לט, ב. ועד״ז שם, ג, שם, כג.

(*) ושייכותה לייט כסלו — ראה לקמן סעיף ת.

(1) לט, א ואילך.

(2) שם, ד״ו.

(3) שם, כ״כג.

(4) שם, ג.

(5) שם, כג.